

A.A. Suslenco

dr. hab., conf.univ., Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți,
Bălți, Republica Moldova

SUSTENABILITATEA ÎN INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR – O PROVOCARE SAU O NECESITATE ACUTĂ?

Abstract: *Abstract: this paper represents a methodological analysis regarding the possibilities of achieving sustainability by higher education institutions. In the context of multiple competitive pressures, as well as in order to increase competitiveness, universities must reorient their activities in order to achieve sustainability. The purpose of the research is to identify the possibilities of achieving sustainability by higher education institutions. In this context, examples of success in achieving sustainability of higher education institutions abroad were analyzed. The research methodology focused on the use of the following research methods: analysis and synthesis, induction and deduction, content analysis. As a result, we must note, the fact that higher education institutions must learn from the great university centers in Europe regarding strategies to achieve sustainability that focus on reorienting the management of higher education institutions towards sustainable development objectives, which re-presents a new premise of the development of society.*

Key-Words: *sustainability, higher education institutions, sustainable development objectives, sustainability strategies.*

Dinamismul și turbulența prin care se caracterizează mediul de activitate al instituțiilor de învățământ superior impun aplicarea de măsuri sigure, concrete în vederea atingerii sustenabilității prin prisma valorificării potențialului uman, în contextul schimbărilor inovatoare care se produc zilnic. Necesitatea instituțiilor de învățământ superior de a fi competitive, sustenabile, derivă din creșterea presiunii concurențiale, din necesitatea de a se alinia la standardele internaționale, în vederea atragerii studenților și de a face față noilor provocări ale educației postmoderne (EPM). Astfel, sustenabilitatea în instituțiile de învățământ superior trebuie cultivată cu un tempo rapid, asigurând promovarea echității economice, sociale, dar și a celei de mediu.

Motivația alegerii subiectului. Instituțiile de învățământ superior sunt „artizanii unor noi viziuni”, sunt instituțiile care trebuie să inspire, să creeze, să planteze viziuni corecte, așternute pe echilibru, corectitudine și viziuni strategice de dezvoltare a societății. Astfel, necesitatea de atingere a sustenabilității trebuie cultivată încă din anii de studenție, în vederea conștientizării necesității de a se preocupa nu doar de rezultatele materiale, financiare, de a asigura doar preocupări economice, ci și o echitate socială, de rând cu preocupările de mediu.

Sustenabilitatea este un concept centrat spre atingerea obiectivelor de dezvoltare umană și susținerea simultană a capacității ecosistemelor prin furnizarea

de resurse naturale și protejarea vieții și a naturii, fără a diminua șansele generațiilor viitoare.

Analizând literatura de specialitate, putem remarca că există mai multe frământări conceptuale referitoare la conceptele utilizate în definirea procesului de atingere a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. În acest sens, cercetătorii utilizează astfel de concepte precum sustenabilitate, dezvoltare durabilă, dezvoltare sustenabilă.

Cercetătorii din literatura de specialitate din Republica Moldova, România, utilizează toate trei concepte pentru a defini demersul de atingere a celor 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă.

În literatura de specialitate în limba engleză, cercetătorii optează pentru conceptul de sustenabilitate, care cel mai des apare în lucrările cercetătorilor din Marea Britanie, Danemarca, Țările Scandinave, Olanda, SUA, Canada, Australia, etc.

În acest sens, pentru a aduce o lumină în esența conceptelor de sustenabilitate, dezvoltare durabilă, dezvoltare sustenabilă, considerăm utilă prezentarea esenței lor, în tabelul 1.

Tabelul 1. Definirea conceptelor de sustenabilitate, dezvoltare durabilă, dezvoltare sustenabilă

Sustenabilitate	Dezvoltare durabilă	Dezvoltare sustenabilă
„Sustenabilitatea este conceptul care se rezumă la capacitatea de susținere și este folosit de multă vreme de biologi, însă până acum a fost doar rareori luat în considerație de economiști” (Simonis, 2008).	„Dezvoltarea durabilă cuprinde totalitatea metodelor de dezvoltare socio-economică ce se focusează pe asigurarea unui echilibru între aspectele economice, sociale și ambientale și elementele capitalului natural.” (ONU, 2019)	„Dezvoltarea sustenabilă include trei componente: mediu, societate și economie” (UNESCO, 2006).
„Sustenabilitatea este atinsă atunci când toți oamenii de pe Pământ pot trăi bine fără a compromite calitatea vieții pentru generațiile viitoare” (Jucker, 2006)	„Dezvoltarea durabilă este un concept care se referă mai degrabă la asigurarea unui echilibru dintre mediul economic-social- de mediu la nivelul unei regiuni, țări” (Dexonline, 2022).	„Dezvoltarea sustenabilă este o dezvoltare care protejează mediul, deoarece un mediu durabil permite atingerea dezvoltării sustenabile (Duran, 2015).
„Sustenabilitatea este un proces care ajută la crearea unei economii circulare și a	„Dezvoltarea durabilă sau sustenabilă este dezvoltarea ce răspunde nevoilor din prezent, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-	

Sustenabilitate	Dezvoltare durabilă	Dezvoltare sustenabilă
unei calități ridicate a vieții, respectând necesitatea de a susține consumul de resurse naturale și de a proteja mediul înconjurător” (Clough, 2011).	și asigura propriile lor nevoi” (WCED, 1987).	
„Sustenabilitatea este capacitatea de a-și asigura continuitatea pentru o perioadă de timp: de a dăuna puțin, sau deloc mediului, și, în consecință, de a dura o perioadă lungă de timp” (Dicționarul Cambridge, 2022)	„Dezvoltarea durabilă sau dezvoltarea sustenabilă desemnează o modalitate de utilizare a resurselor, care tinde să satisfacă necesitățile umane simultan cu prezervarea mediului înconjurător, astfel încât aceste nevoi să poată fi satisfăcute nu numai în prezent, ci și în viitor” (Maxim, 2010, p. 75).	
„Sustenabilitatea este asigurarea echilibrului economic-social-de mediu” (Agheorghiesei, 2019).	„Dezvoltarea durabilă sau sustenabilă presupune obținerea unui echilibru în termen lung în ceea ce privește progresul simultan pe trei dimensiuni: economic, social și de mediu” (Covaș, 2020, p. 26)	

Sursa: elaborat de autor în baza definițiilor autorilor

Interpretând datele tabelului 1., putem observa că nu există diferențe semnificative dintre conceptele de sustenabilitate, dezvoltare durabilă, dezvoltare sustenabilă, fiecare dintre aceste concepte se referă la dezvoltarea societății în vederea asigurării unui echilibru economic, social, de mediu, pentru a crea mediu durabil, fără a compromite posibilitățile de dezvoltare a generațiilor viitoare.

Cercetătorul Costel Istrate, profesor la universitatea UAIC din Iași, în lucrarea sa „Sustenabilitatea în învățământul superior – modele, intenții declarative, realizări, evaluare și propuneri de acțiune”, menționează că sustenabilitatea și dezvoltarea durabilă sunt termeni pe care îi va utiliza în același context în lucrarea sa (Agheorghiesei, 2019, p. 37).

Potrivit expertului pe latura sustenabilității, directorului Institutului de Guvernare Corporativă și Sustenabilitate, din cadrul UAIC, Agheorghiesei-Corodeanu, D-T., conceptul de sustenabilitate, provenit din limba engleză a fost adaptat în spațiul românesc cu noțiunea de dezvoltare durabilă”. Potrivit cercetătorului „dezvoltarea durabilă este un proces dinamic, de atingere a echilibrului pe cele 3 dimensiuni: economic, social, de mediu, pe când sustenabilitatea este un output al dezvoltării durabile, un rezultat pe care îl obțin companiile/ instituțiile care se aliniază la procesul dezvoltării durabile (Agheorghiesei, 2019, p. 13).

Dacă ar fi să facem o analiză a aplicabilității practice a conceptelor de *sustenabilitate*, *dezvoltare durabilă*, *dezvoltare sustenabilă*, în sistemul de învățământ superior, atunci putem remarca că toate comisiile, centrele, institutele,

asociațiile de studenți care se preocupă de problemele de aliniere a instituțiilor de învățământ superior la atingerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, din instituțiile de învățământ superior de peste hotare, au preluat conceptul de sustenabilitate.

Totodată, analizând alinierea Universității Babeș-Bolyai din România, putem remarca că universitatea utilizează conceptul de *dezvoltare sustenabilă* pentru a raporta eforturile depuse de universitate în alinierea atingerii Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. Astfel, în cadrul universității atât secțiunea de pe site-ul universității, cât și raportul publicat de universitate utilizează conceptul de dezvoltare sustenabilă (UBB, 2022).

În opinia noastră, *sustenabilitatea reprezintă procesul de asigurare a dezvoltării și progresului, în contextul asigurării unui echilibru dintre securitatea ecologică, echitatea socială și bunăstarea economică, prin care generațiile prezente nu perturbază accesul generațiilor viitoare la resurse și manifestă un comportament responsabil față de viitor*. Considerăm că demersul de atingere a sustenabilității este unul complex, dificil, însă realizabil prin prisma eforturilor consolidate la nivelul societății, care poate fi materializat printr-un consum rațional, prin activități eficiente de reducere a impactului negativ asupra mediului înconjurător.

Acest concept este perceput ca fiind unul semnificativ în asigurarea dezvoltării sociale și economice, deoarece a fost definit prima dată de WCED a ONU, în 1987. Raportul „Viitorul nostru comun” a definit sustenabilitatea ca „una care se străduiește să îndeplinească nevoile generațiilor prezente și viitoare în concordanță cu valorificarea mediului înconjurător” (Brundtland, 1987).

Totodată, WCED a încercat să exploreze cauzele degradării mediului, precum și interconexiunile dintre echitatea socială și creșterea economică. Obiectivele de sustenabilitate integrează cele trei aspecte economice, sociale, de mediu, pentru a asigura dezvoltarea viitoarelor generații. Având în vedere activitățile actuale la nivel internațional, Agenda Națiunilor Unite pentru sustenabilitate, bazată pe documentul „Transformarea lumii noastre: Agenda 2030 pentru acțiunea globală”, a fost desemnată în 2015 (ONU, 2015).

În aceeași ordine de idei, noile obiective ce țin de sustenabilitate, din perspectiva anului 2030, „subliniază, printre altele, relevanța învățământului superior în eforturile pentru un viitor mai bun” (Grecu, 2014).

Includerea în curriculum a obiectivelor ONU de asigurare a sustenabilității va sprijini dezvoltarea competențelor orientate spre viitor, în contextul educației postmoderne. Acest lucru poate fi realizat prin promovarea schimbărilor sociale, economice și politice, care pot fi susținute de lideri și specialiști profesioniști. Au fost reiterate 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă prin prisma cărora poate fi atinsă sustenabilitatea.

Pe lângă aceasta, conform Programului de Acțiuni Globale ale Educației privind Sustenabilitatea, adoptat de UNESCO în 2014, se poate afirma că „acordurile politice, stimulentele financiare și tehnologiile moderne nu sunt suficiente pentru a realiza sustenabilitatea” (UNESCO, 2014).

Schimbările radicale sunt indispensabile, în special, în modelarea relațiilor într-un context social și împreună cu ecosistemul pământului. Pentru a asigura sustenabilitatea care să răspundă nevoilor generațiilor prezente și viitoare, este necesară „dotarea” tuturor indivizilor cu cunoștințe și abilități adecvate pentru a forma un sistem de valori legate de sustenabilitate. O analiză complexă a conceptului de sustenabilitate este prezentată în Anexa 2.

În același context, cercetătorii din domeniul sustenabilității, Erpenbeck și Rosenstiel evidențiază că „sustenabilitatea necesită o schimbare în conștiința oamenilor și oferă un cadru pentru decizii și acțiuni suplimentare. În conformitate cu aceasta, este necesară o „nouă cultură a învățării” (Erpenbeck et al., 2003).

Totodată, potrivit specialistului din domeniul sustenabilității, Urbaniec, „educația ar trebui să se concentreze pe autoorganizare și competență. Scopul educației este de a sprijini dezvoltarea personalității, cu intenția de a gestiona situații complexe și adoptarea deciziilor adecvate, de a răspunde și de a avea standarde etice ridicate în conformitate cu cerințele sustenabilității” (Urbaniec, 2018).

Ulterior, odată cu trecerea timpului, evenimentele care au loc în lume, aparent fără legătură între ele, au început să se alinieze într-un singur rând, dezvăluind o imagine a lumii cu un viitor incert. În anii '60, au început să fie discutate problemele privind necesitatea schimbării economiei pe baza utilizării raționale a resurselor naturale, folosirea noilor tehnologii și a unor măsuri organizatorice pentru a asigura conservarea naturii și a condițiilor pentru dezvoltarea societății în viitor.

Termenul „sustenabilitate” a fost utilizat pentru prima dată de biologul Barbara Ward în anii '70. Bazele conceptului de sustenabilitate au fost formulate în 1980 în „Strategia Mondială a Mediului”. S-a demonstrat că asigurarea sustenabilității este imposibilă fără păstrarea mediului înconjurător.

Doi ani mai târziu, în 1989, Adunarea Generală a ONU, având în vedere recomandările „Comisiei Brundtland”, a decis să organizeze Conferința de la Rio de Janeiro din anul 1992, care a confirmat importanța economică a sustenabilității, subliniind necesitatea de a lupta pentru sustenabilitate în formularea planurilor de dezvoltare, aspectului social acordându-i-se o atenție specială.

În același context, importanța atingerii sustenabilității a fost punctată și la Summit-ul Millennium (New York, 2000), care a fost dedicat problemelor de a asigura un mediu sigur pentru sănătatea umană. Ținând cont de poluarea continuă a mediului, s-a decis ca, în cele din urmă, comunitatea mondială să-și reconsidere atitudinea față de numeroase principii fundamentale adoptate la Rio de Janeiro și să găsească răspunsuri la următoarele întrebări:

1. Cum să oprim epuizarea rapidă a resurselor naturale de pe Pământ?
2. Cum să atingem un echilibru între nevoile economice, sociale și nevoia de a oferi un mediu sigur pentru sănătatea generațiilor prezente și viitoare?
3. Cum pot fi consolidate parteneriatele pentru a răspunde nevoilor de bază ale tuturor oamenilor? (Suslenko, 2021)

Cercetările au continuat, și doi ani mai târziu, șefii a 200 de state și guverne participante la Summit-ul mondial privind sustenabilitatea de la Johannesburg

(2002) și-au asumat responsabilitatea comună pentru dezvoltarea și consolidarea celor trei componente integrante ale sustenabilității (creșterea economică, dezvoltarea socială și protecția mediului) la toate nivelurile (Grecu, 2014).

Potrivit lui Sarni și Capozucca (2012), „sustenabilitatea este considerată un factor motivator pentru creativitate care poate ajuta întreprinderile prin creșterea eficienței funcționării lor, prin scăderea costurilor și limitarea impactului negativ asupra mediului” (2012, p. 8). Întrucât fiecare decizie poate afecta alți parametri pe termen lung și scurt, este important să promovăm ideea de sustenabilitate în toate acțiunile aplicate. Preocuparea cu privire la sustenabilitate a apărut ca urmare a creșterii rapide a populației, economiei și consumului resurselor naturale (Sarni, Capozucca, 2012).

Făcând o scurtă retrospectivă a abordărilor privind atingerea sustenabilității, putem menționa că, în secolul XX, s-a conturat și fundamentat ideile de sustenabilitate, pe când în secolul XXI a fost ilustrată o orientare vitală pentru dezvoltarea umanității.

Factorii sustenabilității sunt strâns interrelaționați și interdependenți. De exemplu, este clar că dezvoltarea economică nu poate fi sustenabilă dacă:

- cerințele de mediu sunt neglijate;
- există lipsa trecerii la tehnologii mai ecologice;
- neglijarea dezvoltării sistemului de sănătate, educație, securitate socială etc.;
- persistă lipsa asigurării distribuirii echitabile a resurselor între oameni;
- este prezentă neglijarea nevoilor generațiilor viitoare;
- se cultivă evitarea dezvoltării democrației.

Asigurarea *sustenabilității* necesită schimbări pozitive, echilibrate și concomitente în toți factorii. Programul de sustenabilitate proclamat în cadrul conferinței ONU de la Rio de Janeiro (1992) identifică cinci contradicții principale care vor trebui depășite pe calea atingerii sustenabilității:

1. Contradicțiile dintre „viața irațională” și „viața rațională”;
2. Contradicțiile dintre societate și mediul în dezvoltarea lor;
3. Contradicțiile intereselor generațiilor actuale și viitoare;
4. Contradicțiile între țări bogate și sărace;
5. Contradicții economice interne.

În aceeași ordine de idei, în vederea depășirii contradicțiilor enunțate anterior, Raportul Comisiei Brundtland, „Viitorul nostru comun”, recomandă acțiuni urgente în opt domenii cheie:

- populație și resurse umane;
- siguranță alimentară;
- probleme de urbanizare;
- energie;
- industrie;
- biodiversitate și ecosisteme;
- conflictele și degradarea mediului;
- ideologie unificată în management (Brundtland, 1987).

Rezolvarea problemelor în aceste domenii va ajuta la depășirea contradicțiilor și la asigurarea sustenabilității.

Teoria sustenabilității, în contrast cu teoria fizică și matematică a durabilității, este o știință socială încă de la început, prin urmare, trebuie înțeleasă și aplicată corect la diverse aspecte ale vieții noastre, ținând cont de caracteristicile și tradițiile locale.

Totodată, din cercetările efectuate, putem contura câteva elemente ale sustenabilității, unde economia, starea naturii și viața societății sunt într-o armonie deplină. Cu toate acestea, această teorie nu poate fi refuzată în practică și în căutarea unei evaluări reale a situației actuale din lume, în vederea atingerii echilibrului.

Obiectivele de bază ale sustenabilității sunt axate pe 3 domenii de bază:

1. *Securitatea ecologică* - conservarea integrității ecosistemelor, capacitatea de transport a biosferei, conservarea biodiversității și îmbunătățirea stării mediului global;

2. *Bunăstarea economică* - dezvoltarea economiei, creșterea eficienței acesteia, depășirea inegalității economice;

3. *Echitatea socială*- crearea condițiilor de viață decente pentru toți, justiție socială, conservarea diversității culturale, dezvoltarea constituțională (Grecu, 2014).

Un pilon de bază în asigurarea sustenabilității în cadrul societății este *educația sustenabilă*, care se axează pe asigurarea unei educații fundamentate pe o cultură a sustenabilității, ce se străduie să asigure un echilibru între securitatea ecologică, bunăstarea economică și echitatea socială.

În opinia noastră, *educația sustenabilă este consolidată prin schimbarea mentalității generației prezente în vederea asigurării unei echilibrului economic, social, de mediu, în vederea oferirii accesului generațiilor viitoare la resursele planetei, utilizând o cultură a sustenabilității, prin metode moderne de predare axate pe cultivarea sustenabilității și a educației postmoderne.*

Unul dintre pilonii de bază a sustenabilității este educația universitară și anume instituțiile de învățământ superior care sunt actorii principali, cei care contribuie la diseminarea culturii sustenabilității în societate, formează abilități și deprinderi studenților ce țin de sustenabilitate și coerența dintre filiera socială, ecologică și cea economică.

Problema necesității de atingere a echilibrului este abordată în universități, deoarece cursurile, orele de seminarii și laboratoare orientate spre teme de sustenabilitate ajută la modelarea de mentalități orientate spre o dezvoltare sustenabilă.

Instituțiile de învățământ superior educă generații și contribuie la dezvoltarea societății moderne orientate spre sustenabilitate. Universitățile nu sunt doar instituții de învățământ, ci concentrează potențialul cultural și intelectual, servesc drept platformă pentru dezvoltarea și implementarea ideilor inovatoare.

Concluzii

În final, putem reitera că dezvoltarea unei viziuni cu privire la educația privind sustenabilitatea este o necesitate pentru universitățile competitive. În lumea

modernă, importanța și rolul științei și al educației depășește posibilitatea dobândirii de noi cunoștințe și aplicarea lor în practică, prin promovarea educației postmoderne. Educația a fost întotdeauna un instrument eficient pentru schimbarea stereotipurilor gândirii și a comportamentului, pentru modernizarea societății, a economiei și a statului, în ansamblu. Or, educația are, astăzi, un rol central în crearea schimbărilor necesare pentru realizarea sustenabilității.

În vederea construirii unei societăți moderne sustenabile, avem nevoie să înțelegem interconexiunea între educație, știință și sustenabilitate, să dezvoltăm universități axate pe sustenabilitate, să formăm specialiști care se vor încadra ușor pe piața muncii, devenind agenți ai schimbării care vor valorifica cultura sustenabilității în spațiul economic, în instituții și companii deschise de a implementa vectorul schimbării.

BIBLIOGRAFIE

1. GRECU, V., NAGORE, I. *The Sustainable University – A Model for the Sustainable Organization*. [online] [citat 10.08.2021]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/276424502_The_Sustainable_University_-_A_Model_for_the_Sustainable_Organization
2. SARNI, W., CAPOZUCCA, R. *Sustainability 2.0.: Using Sustainability to Drive Business Innovation and Growth*. [online]. [citat 11.10.2021]. Disponibil: <https://apo.org.au/node/28369>
3. URBANIEC, M. Sustainable Entrepreneurship: Innovation- Related Activities in European Enterprises. In: *Polish Journal of Environmental Studies*, 27(4), pp. 1773-1779, 2018.
4. ERPENBECK, J., ROSSENTIEL, L. *Handbuch Kompetenzmessung*. Stuttgart, Shfer-Poeschel, 2003.
5. Brundtland Report, 1987, [online]. [citat 15.01.2022]. Disponibil: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
6. OECD. 2020. [online]. [citat 18.08.2021]. Disponibil: www.oecd.org
7. ONU, 2015. [online]. [citat 18.05.2022]. Disponibil: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/rp_sustainable_europe_ro_v2_web.pdf
8. UE, 2018. [online]. [citat 18.05.2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0022&from=NL>
9. Universitatea BabeșBoliay din Cluj Napoca. [online]. [citat 18.05.2022]. Disponibil: <https://www.ubbcluj.ro/ro/>
10. SUSLENCO, A. Sporirea competitivității spațiului universitar din Republica Moldova prin valorificarea potențialului creativ. In: *Revista „Economia Contemporană”*, 2016, vol.1, nr.1, Pitești, Independența economică publishing, pp. 139-149. ISSN 2537-4222 (0.84 c.a.). [online]. [citat 24.09.2021]. Disponibil: <http://www.revec.ro/article-2016-id-75-vol..1.nr..1.html>
11. SUSLENCO, A. Sporirea investițiilor în capitalul uman ca factor decisiv al sustenabilității economiei. In: *Rolul investițiilor în asigurarea dezvoltării economice durabile în contextul integrării europene*, Ediția a II – a, Chișinău,

ASEM, 2015, pp. 321-326. ISBN 978-9975-75-798-0. (0.38 c.a.). [online]. [citat 24.09.2021]. Disponibil:

http://e-catalog.brts.md/CGI/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ARTIC&P21DBN=ARTIC&S21STN=1&S21REF=5&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=1&S21P03=A=&S21STR=Suslenco,%20Alina

12.SUSLENCO, A. Strategii în domeniul calității- vectori ai dezvoltării țării. *In: Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*, vol. XXVIII, Iași, Tehnopress, 2016, pp. 126-131. ISBN 978-606-685-474-0 (0.44 c.a.). [online]. [citat 21.10.2021]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/313295897_Dezvoltarea_economico-sociala_durabila_a_euroregiunilor_si_a_zonelor_transfrontaliere_vol_28

13.SUSLENCO, A. Valorificarea potențialului creativ prin cooperare și cercetare. *In: Tradiție și continuitate în relațiile interacademice România-Republica Moldova*, Iași, Tehnopress, 2016. Pp. 123-127. ISBN978-606-685-395-8 (0,36 c.a.). [online]. [citat 20.03.2021]. Disponibil: [https://www.researchgate.net/publication/299566643_Traditie_si_continuitate_in_cooperarea_stiintifica_interacademica_dintre_Romania_si_Republica_Moldova](https://www.researchgate.net/publication/299566643_Traditie_si_continuitate_in_cooperarea stiintifica_interacademica_dintre_Romania_si_Republica_Moldova)

14.SUSLENCO, A. Valorificarea potențialului inovațional în cadrul instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova: oportunități și perspective. *In: Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine*, vol. XXIX, Iași, Performantica, 2018, pp. 183-192. ISBN 978-606-685-609-6 (0,59 c.a.)

I. Dorogaia

Dr. Sc. (Econ.), Associate Professor, department of Management and Entrepreneurship Academy of Economic Studies,
Chișinău, Moldova

MODEL OF THE "TURQUOISE ORGANIZATION" IN THE CONDITIONS OF INDUSTRIALIZATION 4.0: OPPORTUNITIES FOR BUILDING IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Acknowledgment: *This work is part of a post-doctoral study funded from the state budget of the Republic of Moldova on the topic: “Creating the organizational change management model for small and medium enterprises through the challenges of Industrialization 4.0”, within the framework of the project numbered 22.00208.0807.10/PD.*